

Ako na ochranu ovzdušia

Občiansky kompas

Ovzdušie je významnou zložkou životného prostredia a jeho zhoršujúca sa kvalita je akútnou témou, ktorej sa intenzívne venujú jednotlivé štáty ako aj verejnosť. Kvalitné štandardy ochrany ovzdušia a ich dodržiavanie sú kľúčom k jeho efektívnej ochrane. Na Slovensku sú štandardy a postupy pri ochrane ovzdušia upravené v zákone č. 137/2010 Z. z. o ovzduší (ďalej ako „zákon o ovzduší“) ako aj vo vyhláske Ministerstva životného prostredia SR č. 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia (ďalej ako „vyhláška o kvalite ovzdušia“). Tieto predpisy kladú jednak veľký dôraz na informovanie verejnosti o kvalite ovzdušia a zároveň verejnosti umožňujú podieľať sa na samotnej ochrane ovzdušia. Participácia verejnosti je často krát kľúčová pri nastavovaní vyšších ochranných štandardov a ich dodržiavaní. **Tento manuál vám povie viac o tom, na aké informácie z oblasti ochrany ovzdušia má verejnosť právo a ako sa môže zapojiť do ochrany ovzdušia.**

(Manuál bol aktualizovaný v novembri 2021)

[Chcem podporiť občiansky kompas, aby slúžil všetkým](#)

Základný manuál

Všeobecne ku kvalite ovzdušia

Je všeobecne známe, že znečistené ovzdušie má negatívne vplyvy na zdravie ľudí a ekosystémy. Väčšina krajín EÚ, vrátane Slovenska, má dlhodobé problémy s kvalitou ovzdušia, najmä čo sa týka limitných hodnôt pre drobný prach – takzvané jemné prachové častice PM₁₀, PM_{2,5} a oxidy dusíka NO_x a tiež benzo(a)pyrén.

Účinok prachových častíc na živý organizmus je závislý na zložení, tvare a veľkosti častíc, pričom platí, že čím menšie sú tieto častice, tým sú pre ľudí nebezpečnejšie.

Väčšie častice (nad 100 μm) sa usádzajú rýchlo a do dýchacích ciest sa prakticky nedostanú. Menšie častice s veľkosťou od 100 do 10 μm, sú zvyčajne zachytené v horných dýchacích cestách a častice menšie než 10 μm (PM₁₀) prenikajú do spodných častí dýchacích ciest, kde pôsobia na samočistiacu schopnosť pľúc. Najnebezpečnejšie sú najjemnejšie častice s priemerom pod 2,5 μm (PM_{2,5}), ktoré sa usádzajú hlboko v pľúcach a blokujú reprodukciu buniek, čím môžu vzniknúť vhodné podmienky pre rozvoj vírusových a bakteriálnych respiračných infekcií, ako aj postupný prechod akútnych zápalových zmien do chronickej fázy za vzniku chronickej bronchitídy. Najpočetnejšie, ultrajemné častice, ktoré sú menšie než 100 nm, majú v úhrne veľký povrch a ľahko penetrujú do pľúc. Dlhodobá expozícia pritom môže nezvratne poškodiť tkanivo, pretože tieto častice môžu byť vstrebané do tkanív ciev a krvného obehu, kde následne pôsobia toxicky. ([Viac sa dozviete tu.](#))

Zlé ovzdušie má na Slovensku na svedomí šesťtisíc úmrtí ročne. Číslo Európskej environmentálnej agentúry ukazujú, že vo Fínsku, ktoré má podobný počet obyvateľov ako Slovensko, zomrie na následky znečistenia len 1 800 ľudí. [Slovensko patrí v úmrtiach kvôli nekvalite ovzdušia na posledné miesta Európy. Horšie ako my sú na tom už len Poliaci a Bulhari.](#)

Hlavnou príčinou súčasného znečistenia ovzdušia na Slovensku sú najmä emisie z vykurovania domácností a emisie z dopravy, ako aj vysoké koncentrácie pozadia (znečistenie, pri ktorom nie je možné priamo určiť zdroj emisií).

Cieľom v kvalite ovzdušia je udržať kvalitu ovzdušia v miestach, kde je dobrá kvalita ovzdušia a v ostatných prípadoch zlepšiť kvalitu ovzdušia.

Pre jednotlivé znečisťujúce látky je určená ich limitná hodnota a cieľová hodnota.

Limitnou hodnotou podľa zákona o ovzduší je úroveň znečistenia ovzdušia určená na základe vedeckých poznatkov s cieľom zabrániť, predchádzať alebo znížiť škodlivé účinky na zdravie ľudí alebo životné prostredie ako celok, ktorá sa má dosiahnuť v danom čase a od toho času nesmie byť prekročená. Limitné hodnoty a podmienky ich platnosti sú ustanovené vyhláškou o kvalite ovzdušia pre oxid siričitý, oxid dusičitý, oxid uhoľnatý, olovo, benzén, častice PM10 a častice PM2,5.

Napríklad limitná hodnota na ochranu zdravia ľudí pre znečisťujúcu látku PM10 je podľa vyhlášky za priemerované obdobie jedného dňa 50 µg/m³. Táto hodnota sa nesmie prekročiť viac ako 35-krát za kalendárny rok.

Cieľovou hodnotou je úroveň znečistenia ovzdušia určená s cieľom zabrániť, predchádzať alebo znížiť škodlivé účinky na zdravie ľudí alebo na životné prostredie ako celok, ktorá sa má dosiahnuť v danom čase, ak je to možné. Cieľová hodnota je ustanovená tiež vyhláškou o kvalite ovzdušia pre ozón, arzén, kadmium, nikel a benzo(a)pyrén. Napríklad cieľovou hodnotou pre znečisťujúcu látku arzén za jeden kalendárny rok je 6 ng/m³.

Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Dobrou kvalitou ovzdušia je úroveň znečistenia ovzdušia nižšia ako limitná hodnota, nižšia ako cieľová hodnota a záväzok zníženia koncentrácie expozície. O tento cieľ sa musia snažiť všetky kompetentné orgány. Tieto majú k dispozícii viacero nástrojov ako tieto hodnoty dosiahnuť.

Kvalitu ovzdušia na Slovensku hodnotí Slovenský hydrometeorologický ústav (ďalej ako „SHMÚ“). Zákon o ovzduší presne určuje ako má SHMÚ pri hodnotení ovzdušia postupovať. Kritériá kvality ovzdušia (limitné a cieľové hodnoty, medze tolerancie, horné a dolné medze na hodnotenie a ďalšie) sú uvedené vo vyhláške o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje SHMÚ na staniách Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia. SHMÚ na základe hodnotenia kvality ovzdušia v zónach a aglomeráciách vymedzuje tzv. **oblasti riadenia kvality ovzdušia SR – ide o oblasti, kde kvalita ovzdušia prekračuje limitné hodnoty.**

Za účelom lepšej zrozumiteľnosti vyjadrenia kvality ovzdušia a jej zmien Európska environmentálna agentúra (EEA) a SHMÚ využívajú aj tzv. index kvality ovzdušia (European Air Quality Index). Index kvality ovzdušia prevádza koncentrácie znečisťujúcich látok vyjadrené v µg/m³ do viacstupňovej slovnej škály (napr. kvalita ovzdušia – dobrá, uspokojivá, prijateľná, zlá a veľmi zlá) alebo do číselnej škály (napr. 1-10 alebo 0-500 atď.) V súčasnosti neexistuje jednotná metodika výpočtu indexov kvality, v európskych zemepisných podmienkach sa najčastejšie môžete stretnúť s European Air Quality Index. Viac sa o jeho výpočte môžete dozvedieť [tu](#).

Na aké informácie o ovzduší má verejnosť nárok

Riešenie problému znečistenia ovzdušia si vyžaduje koordinovanú činnosť na viacerých úrovniach. Nevyhnutnou súčasťou je zapojenie verejnosti do procesov ochrany ovzdušia. Na zapojenie občanov **je nevyhnutné poskytovať im vhodným spôsobom včasné a presné informácie.**

Len informovaná verejnosť sa môže plnohodnotne podieľať na ochrane ovzdušia a príprave strategických materiálov, ktoré majú za cieľ prispieť k zlepšeniu kvality ovzdušia.

Povinnosť informovať verejnosť o rôznych aspektoch z oblasti ochrany ovzdušia ukladá zákon o ovzduší viacerým subjektom a orgánom verejnej správy. Informácie, ktoré sa verejnosti povinne poskytujú sa týkajú predovšetkým kvality ovzdušia, ale týkajú sa aj rôznych strategických dokumentov a opatrení.

Zákon o ovzduší stanovuje, aby informácie o kvalite ovzdušia boli jasné, zrozumiteľné a verejne prístupné. Informácie musia byť sprístupnené bezplatne prostredníctvom akéhokoľvek prístupného média vrátane internetu alebo iného telekomunikačného prostriedku.

Vo vzťahu k informačnej povinnosti orgánov verejnej správy voči verejnosti zákon zavádza pojem „Informačný prah“ a „Výstražný prah“.

Informačný prah je úroveň znečistenia ovzdušia, pri ktorej prekročení existuje už pri krátkodobej expozícii najmä citlivých skupín obyvateľstva riziko poškodenia zdravia ľudí a pri ktorej je nevyhnutné poskytnúť aktuálnu a náležitú informáciu.

Výstražným prahom je úroveň znečistenia ovzdušia, pri ktorej prekročení existuje už pri krátkodobej expozícii riziko poškodenia zdravia ľudí. Pri prekročení výstražného prahu je potrebné vydať **výstrahu pred závažnou smogovou situáciou**. Podmienky na vydanie oznámenia o vzniku smogovej situácie nastanú, ak je prekročená hodnota informačného prahu častice PM10 (tzn. 12 hodinový kľzavý priemer presiahol hodnotu 100 µg.m⁻³) a súčasne podľa vyhodnotenia vývoja znečistenia ovzdušia na základe meteorologickej predpovede nie je odôvodnené predpokladať zníženie koncentrácie tejto znečisťujúcej látky počas nasledujúcich 24 h pod hodnotu informačného prahu. Výstražné prahy sú ustanovené vyhláškou o kvalite ovzdušia pre oxid siričitý, oxid dusičitý, ozón a častice PM10.

Informačná povinnosť Ministerstva životného prostredia SR voči verejnosti

Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej ako „MŽP“) sprístupňuje na svojom webovej stránke informácie:

- [o orgánoch zodpovedných za hodnotenie kvality ovzdušia a riadenie kvality ovzdušia](#)
- [aktuálne informácie o kvalite ovzdušia verejnosti prostredníctvom SHMÚ](#)
- [najmenej raz ročne zverejňuje informácie o kvalite ovzdušia a o podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní](#)

MŽP je ďalej **povinné informovať verejnosť o situácii, keď dôjde k prekročeniu informačného prahu alebo výstražného prahu v oblastiach v blízkosti štátnych hraníc.**

MŽP má okrem toho informačnú povinnosť voči verejnosti v súvislosti Národným programom znižovania emisií znečisťujúcich látok. Tento vypracováva s cieľom dodržať ustanovené národné emisné stropy. Národný program a jeho aktualizácie zverejňuje MŽP na svojom webovom sídle. V súvislosti s Národným programom MŽP po preskúmaní pripomienok vyjadrených verejnosťou a príslušnými orgánmi informuje o prijatých rozhodnutiach a o dôvodoch, na ktorých sa tieto rozhodnutia zakladajú, vrátane informácií o procese účasti verejnosti. Informácie MŽP zverejní na svojom webovom sídle. **Národný program znižovania emisií znečisťujúcich látok nájdete [tu](#).**

MŽP v neposlednom rade zabezpečuje prostredníctvom SHMÚ a inšpekcie sledovanie technického rozvoja v rámci ochrany ovzdušia a **podporuje sprístupňovanie informácií o najlepšíh dostupných technikách a technológiách obmedzujúcich znečisťovanie ovzdušia.**

Informačná povinnosť Okresného úradu v sídle kraja voči verejnosti

Okresný úrad v sídle kraja najmenej raz ročne zverejňuje informácie **o kvalite ovzdušia a o podiele jednotlivých zdrojov znečisťovania ovzdušia na jeho znečisťovaní za svoj územný obvod.** Webové stránky okresných úradov nájdete [tu](#).

Okresný úrad v sídle kraja zverejňuje na svojom webovom sídle **aj aktuálne informácie o prekročení limitných hodnôt znečisťujúcich látok.**

Má aj ďalšie **informačné povinnosti, ktoré sa týkajú samotného procesu vypracovania a zverejnenia programov a integrovaných programov na zlepšenie kvality ovzdušia.** (Pozri v časti 4.2. Program a Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia). Okresný úrad **vydáva program jeho zverejnením na svojom webovom sídle.** Súčasne zverejní aj informáciu o dôvodoch prijatia programu a informáciu o účasti verejnosti na jeho príprave.

Okresný úrad v sídle kraja má informačnú povinnosť aj v súvislosti **s akčnými plánmi.** Ak v aglomerácii alebo v zóne existuje riziko, že úrovne znečistenia ovzdušia prekročia výstražný prah, limitnú hodnotu, limitnú hodnotu vrátane príslušnej medze tolerancie v období jej platnosti, alebo cieľovú hodnotu, okresný úrad v sídle kraja vypracuje akčný plán v spolupráci s ďalšími subjektmi. Akčný plán obsahuje krátkodobé opatrenia, ktoré sa musia **vykonať na zníženie rizika vzniku týchto prekročení a na obmedzenie trvania tohto stavu.** Okresný úrad v sídle kraja vydáva akčný plán vyhláškou a **priebežne zverejňuje informácie o jeho plnení na svojom webovom sídle.**

Informačná povinnosť Slovenského hydrometeorologického ústavu

SHMÚ je tzv. „poverenou organizáciou“, ktorá **zverejňuje každoročne informácie o kvalite ovzdušia a o podiele jednotlivých zdrojov znečistenia v SR.**

SHMÚ všetky informácie zverejňuje na svojej webovej stránke <http://www.shmu.sk>

SHMÚ vykonáva aj informovanie verejnosti a médií počas smogovej situácie. V tejto súvislosti SHMÚ prevádzkuje smogový varovný systém v rámci varovného systému kvality ovzdušia. Smogový varovný systém slúži na výstrahu obyvateľstva pred nepriaznivým vplyvom znečisteného ovzdušia počas smogových situácií. Informácie o smogových situáciách sa nachádzajú [tu](#).

Okrem toho, SHMÚ každoročne sprístupňuje na svojom webovom sídle správy o hodnotení kvality ovzdušia v Slovenskej republike. Správu zverejňuje najneskôr do konca októbra roku nasledujúceho po roku, ktorý sa hodnotí a nájdete ich .

SHMÚ rovnako sprístupňuje pre verejnosť aktuálne informácie o úrovni znečistenia ovzdušia, ako aj informácie o rýchlosti depozície arzénu, kadmia, ortuti, niklu, benzo(a)pyrénu a polycyklických aromatických uhl'ovodíkov.

Informačná povinnosť prevádzkovateľov veľkých zdrojov a prevádzkovateľov stredných zdrojov znečistenia

Prevádzkovatelia veľkých zdrojov a prevádzkovateľov stredných zdrojov znečistenia tiež patria medzi subjekty, ktorým zo zákona o ovzduší vyplýva povinnosť informovať o znečisťovaní ovzdušia z ich prevádzky a o opatreniach vykonávaných na obmedzenie tohto znečisťovania ustanoveným spôsobom.

Informačná povinnosť obcí

V prípade smogovej situácie je dotknutá obec povinná informovať verejnosť o vzniknutej smogovej situácii bezodkladne, najneskôr však do šiestich hodín od doručenia informácie o smogovej situácii od SHMÚ. **Obec je povinná zverejniť informáciu v nezmenenom znení na všetkých jej dostupných komunikačných zdrojoch, ktorými sú najmä verejná oznamovacia tabuľa, miestny rozhlas a internetová stránka obce.**

Obec nemá v zmysle platnej legislatívy, okrem smogovej situácie, iné povinnosti informovania o kvalite ovzdušia.

Informačná povinnosť prevádzkovateľa verejnoprávneho média

Prevádzkovateľ verejnoprávneho média je povinný uverejniť oznámenie alebo výstrahu o vzniknutej smogovej situácii vrátane ďalších informácií podľa vyhlášky o kvalite ovzdušia a odporúčania na ochranu zdravia ľudí vypracovaného úradom verejného zdravotníctva **do dvoch hodín od ich doručenia.** Uverejnenie oznámenia alebo výstrahy nezakladá žiaden nárok na odmenu za splnenie povinnosti, ani na úhradu nákladov vynaložených na uverejnenie.

Prevádzkovateľ verejnoprávneho média je povinný v prípade, že aktuálna smogová situácia pretrváva, pravidelne oznamovať pretrvávanie smogovej situácie - najmenej dva krát denne – jedenkrát do 7. hodiny a jedenkrát po 17. hodine.

Možnosti verejnosti zapojiť sa do ochrany ovzdušia

Zákon o ovzduší umožňuje zapojenie sa verejnosti jednak do procesu prijímania individuálnych právnych aktov (povoľovanie spaľovne) a rovnako aj do procesu prípravy strategických dokumentov (napr. Programy a Integrované Programy na zlepšenie kvality ovzdušia). Prvý typ konania a teda povoľovanie spaľovne sa deje na lokálnej úrovni, zatiaľ čo Programy sú prijímané na úrovni okresného úradu v sídle kraja alebo štátu.

Účasť verejnosti v konaniach týkajúcich sa spaľovní odpadov

Spaľovňa je technologické zariadenie slúžiace na spaľovanie odpadu.

Zákon o ovzduší definuje spaľovňu odpadov ako stacionárne technické zariadenie alebo prenosné technické zariadenie, ktoré slúži na tepelnú úpravu odpadov s využitím alebo bez využitia tepla vznikajúceho pri spaľovaní. Sú to zariadenia na spaľovanie odpadov oxidáciou, zariadenia na iné postupy tepelnej úpravy odpadov, ako je pyrolýza, splyňovanie alebo plazmové procesy, ak sa látky vzniknuté pri týchto postupoch následne spália.

Na Slovensku sa nachádzajú dve veľké spaľovne (kapacita nad 2 tony za hodinu) komunálneho odpadu v Bratislave (kapacita 32,7 t/hod) a v Košiciach (10 t/hod) a jedna na spaľovanie priemyselného odpadu v areáli Slovnaftu. Medzi menšie spaľovne sa zaraďuje 6 spaľovní nemocničného odpadu, 4 priemyselného odpadu a jedna kafiléria. Medzi spaľovňami sa na území Slovenska nachádzajú aj päť zariadení na spoluspaľovanie odpadov. [Aktuálny zoznam spaľovní](#) zverejňuje Ministerstvo životného prostredia SR každoročne na svojej webovej stránke.^[1]

Zákon počíta s účasťou verejnosti aj v konaniach, v ktorých sa rozhoduje o povolení stavby spaľovne odpadov, o povolení stavby zariadenia na spoluspaľovanie odpadov, o zmene stavby spaľovne odpadov, o zmene stavby zariadenia na spoluspaľovanie odpadov.

V uvedených konaniach je potrebný súhlas okresného úradu, ktorý vydáva tzv. „súhlasné stanovisko“ k povoleniu stavby spaľovne, stavby zariadenia na spoluspaľovanie odpadov a o ich zmenám.

Po doručení žiadosti o súhlasné stanovisko **okresný úrad musí do 15 dní doručiť kópiu žiadosti obci, na ktorej území sa spaľovňa odpadov alebo zariadenie na spoluspaľovanie odpadov nachádza alebo na ktorej území sa umiestnia.**

Následne je obec povinná zverejniť do 15 dní od doručenia kópie žiadosti na úradnej tabuli informáciu o jej podaní a informáciu o tom, kde možno do žiadosti nahliadnuť počas 30 dní. **Verejnosť má právo v tejto lehote podať písomné pripomienky okresnému úradu.**

Potom je okresný úrad povinný najneskôr do 30 dní od uplynutia lehoty na podanie pripomienok verejnosti uskutočniť **verejné prerokovanie** obsahu žiadosti a pri rozhodovaní o vydaní súhlasu **prihliadať na pripomienky verejnosti podané písomne alebo uplatnené najneskôr na verejnom prerokovaní.**

Okresný úrad zverejňuje súhlas a rozhodnutie na povolenie ďalšej prevádzky a ich aktualizácie prostredníctvom internetu najmenej na 60 dní od ich právoplatnosti. Písomné vyhotovenie súhlasu a rozhodnutia musí byť počas jeho platnosti prístupné na príslušnom okresnom úrade.

Týmto spôsobom má verejnosť právo vyjadriť sa a pripomienkovať konania týkajúce sa zariadení spaľovní odpadov a zariadení na spoluspaľovanie odpadov.

Národný program znižovania emisií znečisťujúcich látok

Národný program znižovania emisií znečisťujúcich látok vypracováva MŽP s cieľom dodržať ustanovené národné emisné stropy. Aktualizácia národného programu sa vykoná, ak je potrebné zabezpečiť ďalšie znižovanie emisií znečisťujúcich látok. **Národný program a jeho aktualizácie zverejňuje MŽP na svojom webovom sídle a nájdete ju [tu](#).** Zverejnené informácie musia byť zrozumiteľné a ľahko prístupné.

MŽP počas prípravy národného programu alebo pri jeho aktualizácii, ktorou sa zavádzajú ďalšie opatrenia zverejní návrh národného programu na svojom webovom sídle na 30 dní.

MŽP konzultuje návrh národného programu s verejnosťou a s príslušnými orgánmi, ktorých sa vykonávanie národných programov môže týkať z dôvodu ich osobitnej environmentálnej pôsobnosti v oblasti znečisťovania ovzdušia a riadenia kvality ovzdušia na všetkých úrovniach a tiež uskutoční cezhraničné konzultácie, ak je to potrebné.

Verejnosť má právo v lehote 30 dní od zverejnenia podať ministerstvu **písomné pripomienky** k návrhu národného programu.

MŽP je povinné najneskôr do 30 dní od uplynutia lehoty 30 dní od zverejnenia návrhu uskutočniť **verejné prerokovanie** návrhu národného programu. Termín a miesto verejného prerokovania oznámi ministerstvo príslušným orgánom a zverejní na svojom webovom sídle najneskôr 10 dní pred jeho konaním.

Po preskúmaní pripomienok vyjadrených verejnosťou a príslušnými orgánmi informuje ministerstvo verejnosť o prijatých rozhodnutiach a o dôvodoch, na ktorých sa tieto rozhodnutia zakladajú, vrátane informácií o procese účasti verejnosti. Informácie ministerstvo zverejní na svojom webovom sídle.

Program a integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia

Program na zlepšenie kvality ovzdušia a integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej ako „program“ alebo „integrovaný program“ alebo tiež spoločne ako „programy“) sú dokumenty, ktorých **hlavným cieľom je určiť opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia vo vymedzených oblastiach SR, kde dochádza k prekračovaniu emisných limitov. Účelom vypracovania programu je dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia v danom čase pre vymedzenú oblasť.**

Okresný úrad v sídle kraja vypracuje program v aglomeráciách alebo v zónach, v ktorých úroveň znečistenia ovzdušia prekračuje limitnú hodnotu alebo cieľovú hodnotu danej znečisťujúcej látky. **Ak sú limitné hodnoty alebo cieľové hodnoty prekračované pre viac znečisťujúcich látok, okresný úrad v sídle kraja vypracuje integrovaný program.**

Programy sú vo všeobecnosti komplexné a obsiahle materiály, v rámci ktorých má verejnosť možnosť dozvedieť sa napr. o povahe alebo pôvode znečistenia ovzdušia v danej oblasti, či podrobnosti o dlhodobom plánovaných projektoch a opatreniach v tejto oblasti, podrobnú analýzu situácie a ďalšie dôležité informácie.

Programy musia obsahovať zákonom stanovené náležitosti. Povinné náležitosti ustanovuje zákon o ovzduší a vyhláška o kvalite ovzdušia, ktorá kopíruje údaje, ktoré vyžaduje smernica EÚ 2008/50/ES:

1. Lokalizácia nadmerného znečistenia ovzdušia (región, mesto a jeho mapa, meracia stanica,

jej zemepisné súradnice, mapa.)

2. Všeobecné informácie (typ zóny – mesto, priemyselná alebo vidiecka oblasť, odhad znečistenej oblasti v km² a obyvateľstva vystaveného znečisteniu, užitočné klimatické údaje, príslušné údaje o topografii, dostatočné informácie o druhu cieľov, ktoré si v zóne vyžadujú ochranu.)

3. Zodpovedné orgány (názvy, sídla a kontaktné údaje osôb zodpovedných za vypracovanie a vykonávanie programov.)

4. Povaha a hodnotenie znečistenia ovzdušia (koncentrácie pozorované za predchádzajúce roky pred vykonávaním opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia, koncentrácie namerané od začiatku projektu, techniky využité pri hodnotení.)

5. Pôvod znečistenia ovzdušia (zoznam významných zdrojov emisií, ktoré spôsobujú znečistenie – mapa, celkové množstvo emisií z týchto zdrojov v tonách za rok, informácie o znečistení, ktoré pochádza z iných regiónov.)

6. Analýza situácie (podrobnosti o faktoroch zodpovedných za prekročenie, napr. doprava vrátane cezhraničnej dopravy, tvorba sekundárnych znečisťujúcich látok v atmosfére, podrobnosti o možných opatreniach na zlepšenie kvality ovzdušia.)

7. Podrobnosti o opatreniach alebo projektoch na zlepšenie kvality ovzdušia, ktoré boli prijaté pred 11. júnom 2008 (miestne, regionálne, národné, medzinárodné opatrenia, pozorované účinky týchto opatrení.)

8. Podrobnosti o opatreniach alebo projektoch na zlepšenie kvality ovzdušia, ktoré boli prijaté po 11. júni 2008 (zoznam a opis všetkých opatrení stanovených v projekte, časový harmonogram vykonávania, odhad plánovaných zlepšení kvality ovzdušia a predpokladaného času potrebného na dosiahnutie týchto cieľov.)

9. Podrobnosti o dlhodobo plánovaných alebo skúmaných opatreniach alebo projektoch.

10. Zoznam publikácií, dokumentov alebo prác, ktoré sa použili na doplnenie informácií a údajov uvedených v bodoch 1 až 9.

Problémom slovenských programov na zlepšenie kvality ovzdušia je práve kvalita spracovania jednotlivých kapitol. V roku 2017 za pomoci organizácie VIA IURIS právnické a fyzické osoby napadli na súde Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia pre znečisťujúce látky PM₁₀, NO₂, Benzopyrén a ozón v oblasti riadenia kvality ovzdušia – územie Hlavného mesta SR Bratislavy. Dôvodom bolo okrem iného aj nedostatočné spracovanie jednotlivých častí programu, čo malo za následok jeho nejasnosť, neúplnosť a najmä jeho nevykonalnosť. Žalobcovia boli na súde úspešní, Krajský súd v Bratislave zrušil opatrenie, ktorým bol program schválený. Okresný úrad Bratislava tak musí vypracovať nový kvalitnejší program. Informácie o prípade nájdete [tu](#).

Jednou z najdôležitejších častí programu je časť, ktorá ustanovuje tzv. „opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia“. Krajský súd v Bratislave pri bratislavskom programe uviedol, že okresný úrad pri vypracúvaní Integrovaného programu postupoval v rozpore s čl. 23 smernice 2008/50/ES, ktorý odkazuje na Prílohu XV smernice, ktorá stanovuje obsah, ktorý musí obsahovať Integrovaný program. Prijaté opatrenia podľa súdu nie sú merateľné, kontrolovateľné, ani časovo viazané. Správny súd uviedol, že žiadne z plánovaných opatrení neposkytuje informáciu o tom, ku zníženiu koncentrácie ktorej znečisťujúcej látky má viesť.

Opatrenie musí podľa zákona o ovzduší spĺňať podmienku merateľnosti, kontrolovateľnosti a časovej viazanosti. Zároveň opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia majú byť stanovené tak, aby boli časovo viazané, aby sa obdobie, v ktorom sú hodnoty prekračované, čo najviac skrátilo. Viacerým programom na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku možno vo všeobecnosti vytknúť, že formulácia opatrení v nich obsiahnutých je všeobecná a očakávaný

prínos opatrení je zadaný málo špecificky (napr. zníženie prašnosti). Pri väčšine opatrení absentuje odhad finančnej náročnosti realizácie opatrenia, opatrenia nie sú merateľné, kontrolovateľné, efektívne a účinné. Väčšina opatrení je nevynútiteľná aj tým, že je nekonkrétna, neadresná, nešpecifikovaná, bez relevantného časového harmonogramu.

Medzi najčastejšie opatrenia, ktoré sú súčasťou programov, patria napr. výmena filtrov v miestnych fabrikách, kropenie ciest a chodníkov v suchých mesiacoch, informácie o modernizácií alebo výmene autobusov za ekologickejšie verzie a iné. Akokoľvek zložito sa programy na zlepšenie kvality ovzdušia javia, je zrejmé, že obsahujú návrh opatrení, z ktorých väčšina z nich sa dotýka každodenného života obyvateľov danej zóny.

Práve z tohto dôvodu je mimoriadne dôležité zapojenie verejnosti vo fáze prípravy programov na zlepšenie kvality ovzdušia. Verejnosť má možnosť pýtať sa príslušných orgánov a pripomienkovať nejasné a málo rozpracované časti programov.

Program a integrovaný program je poverený vypracovať, vydať a zverejniť **okresný úrad v sídle kraja**. Ak napríklad bývate v Banskej Bystrici, program je povinný vypracovať Okresný úrad Banská Bystrica.

Okresný úrad v sídle kraja nevypracúva program samostatne. Jednotlivé časti a kapitoly, najmä tie v ktorých okresný úrad nemá potrebnú špecializáciu, prerokuje s inými príslušnými orgánmi, ktoré zákon menuje.

V prípade, ak okresný úrad vypracuje program, kde **sa prekračuje limitná hodnota alebo cieľová hodnota pre jednu znečisťujúcu látku, po prerokovaní s obcou, vyšším územným celkom, prevádzkovateľom zdroja, poverenou organizáciou a s dotknutými orgánmi**.

Ak na prekračovaní limitnej hodnoty a cieľovej hodnoty má významný podiel **cestná doprava a pozemné komunikácie**, okresný úrad v sídle kraja vypracúva program v súčinnosti s orgánmi štátnej správy na úseku cestnej dopravy a pozemných komunikácií a so správcami pozemných komunikácií.

Ak sú limitné hodnoty alebo cieľové hodnoty prekračované pre viac ako jednu znečisťujúcu látku, okresný úrad v sídle kraja vypracuje integrovaný program.

Okresný úrad v sídle kraja vydá program najneskôr do 18 mesiacov od uverejnenia zoznamu vymedzených oblastí riadenia kvality ovzdušia. Následne je povinný v mieste svojho sídla zverejniť obvyklým spôsobom na 30 dní informáciu o vypracovaní návrhu programu a informáciu o tom, kde možno do návrhu programu nahliadnuť tak, aby sa s ním mohla oboznámiť verejnosť z dotknutého územia. Tento návrh programu zverejňuje na uvedený čas aj na svojom webovom sídle.

Verejnosť má právo podať písomné pripomienky okresnému úradu v sídle kraja v lehote 30 dní od zverejnenia dokumentu.

Okresný úrad v sídle kraja je povinný najneskôr **do 30 dní od uplynutia lehoty na podanie písomných pripomienok verejnosti uskutočniť verejné prerokovanie návrhu programu**. Pri dopracovaní programu prihliada na podané písomné pripomienky alebo pripomienky uplatnené najneskôr na verejnom prerokovaní.

Okresný úrad v sídle kraja vydáva program jeho zverejnením na svojom webovom sídle. Súčasne zverejní aj informáciu o dôvodoch prijatia programu a informáciu o účasti verejnosti na jeho príprave.

Ten istý postup sa uplatní pri vypracovaní a vydaní integrovaného programu.

Zriadenie nízkoemisnej zóny

S cieľom obmedzenia znečistenia ovzdušia z dopravy môže obec všeobecne záväzným nariadením zriadiť nízkoemisnú zónu, do ktorej je povolený vjazd len zákonom vymedzeným cestným motorovým vozidlám. Ide napríklad o vozidlá na elektrický pohon a vodíkový pohon označených emisnými plaketami, vozidlá určenej emisnej triedy alebo vyššej emisnej triedy označených príslušnou emisnou plaketou, či vozidlá, ktoré sú bližšie špecifikované v prílohách zákona o ovzduší.

Podľa zákona o ovzduší nízkoemisnou zónou je územie obce, časti obce alebo mestskej časti, v ktorej je regulovaná prevádzka cestných motorových vozidiel s cieľom udržať alebo zlepšiť kvalitu ovzdušia. Nízkoemisná zóna sa vyznačí dopravnými značkami podľa č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon).

Návrh nariadenia, o ktorom má rokovať obecné zastupiteľstvo, zverejní obec jeho vyvesením na úradnej tabuli v obci najmenej 15 dní pred rokovaním obecného zastupiteľstva o návrhu nariadenia. Návrh nariadenia sa zverejní aj na webovom sídle obce v tej istej lehote.

Dňom vyvesenia návrhu nariadenia začína plynúť najmenej desaťdňová lehota, počas ktorej môžu fyzické osoby a právnické osoby uplatniť pripomienku k návrhu nariadenia v písomnej forme, elektronicky alebo ústne do zápisnice na obecnom úrade.

Pripomienkou možno v určenej lehote navrhnúť nový text alebo odporučiť úpravu textu, a to doplnenie, zmenu, vypustenie alebo spresnenie pôvodného textu. Z pripomienky musí byť zrejmé, kto ju predkladá. Na ostatné podnety nemusí navrhovateľ nariadenia prihliadať a to najmä vtedy, ak nie sú zdôvodnené. Vyhodnotenie pripomienok uskutoční navrhovateľ nariadenia s príslušnou komisiou, ak je zriadená. Vyhodnotenie obsahuje stručný obsah pripomienky, údaje o tom, kto predložil pripomienku, ktorým pripomienkam sa vyhovel alebo nevyhovel a z akých dôvodov. Vyhodnotenie pripomienok sa musí predložiť poslancom v písomnej forme najneskôr tri dni pred rokovaním obecného zastupiteľstva o návrhu nariadenia.

Nariadenie sa musí vyhlásiť. Vyhlásenie sa vykoná vyvesením nariadenia na úradnej tabuli v obci najmenej po dobu 15 dní. Podľa zákona o obecnom zriadení všeobecne záväzné nariadenie nadobúda účinnosť pätnástym dňom od vyvesenia, ak v ňom nie je ustanovený neskorší začiatok účinnosti. **Podľa zákona o ovzduší všeobecne záväzné nariadenie o zriadení nízkoemisnej zóny nemôže nadobudnúť účinnosť skôr ako 12 mesiacov odo dňa jeho vyhlásenia.** Vyvesenie nariadenia na úradnej tabuli v obci je podmienkou jeho platnosti. Okrem toho sa nariadenie zverejní aj na webovom sídle obce. Nariadenia musia byť každému prístupné na obecnom úrade obce, ktorá ich vydala.

V súvislosti so zriadením nízkoemisnej zóny obec všeobecne záväzným nariadením určí:

- územie obce alebo jej časti vymedzením ulíc alebo ich častí spadajúcich do nízkoemisnej zóny,
- najnižšiu emisnú triedu cestných motorových vozidiel potrebnú pre vjazd do nízkoemisnej zóny; pri určení emisnej triedy možno zohľadniť druh pohonu motorového vozidla,
- podrobnosti o povolení dočasného vjazdu a povolení trvalého vjazdu cestných motorových vozidiel do nízkoemisnej zóny,
- vzor povolení dočasného vjazdu a trvalého vjazdu a vzor žiadosti prevádzkovateľa vozidla o ich vydanie.

Zriaďiť nízkoemisnú zónu možno len na základe súhlasného stanoviska okresného úradu ako cestného správneho orgánu.

Obec oznamuje Ministerstvu životného prostredia SR zriadenie, vymedzenie a zrušenie nízkoemisnej zóny a ministerstvo vedie zoznam nízkoemisných zón zriadených na Slovensku.

Obec tiež povoľuje na základe žiadosti prevádzkovateľa vozidla dočasný vjazd a trvalý vjazd cestných motorových vozidiel do nízkoemisnej zóny (**Príloha č. 1a k zákonu o ovzduší upravuje povolenie vjazdu do nízkoemisných zón. Príloha špecifikuje zoznam vozidiel, ktoré majú povolený vjazd do nízkoemisnej zóny**, ktorými sú napríklad vozidlá zložiek integrovaného záchranného systému, vozidlá Policajného zboru a vozidlá hasičských jednotiek, vozidlá určené na riešenie mimoriadnych udalostí alebo v súvislosti s riešením krízovej situácie, či vozidlá prepravujúce osoby s ťažkým zdravotným postihnutím alebo vozidlá zabezpečujúce verejnú osobnú dopravu v príslušnej lokalite. **Príloha tiež špecifikuje zoznam vozidiel, ktorým obec môže povoliť dočasný vjazd alebo trvalý vjazd do nízkoemisnej zóny**, najmä z dôvodu choroby alebo nevládnosti žiadateľa, ak nespĺňa podmienky pre priznanie označenia osoby so zdravotne ťažkým postihnutím, alebo z dôvodu pracovnej doby žiadateľa, ktorá mu neumožňuje prepravovať sa mestskou hromadnou dopravou, alebo z dôvodu podnikania žiadateľa, ktoré by bolo podstatne sťažené alebo znemožnené obmedzením prevádzky v nízkoemisnej zóne, ďalej z dôvodu zabezpečenia odvozu odpadu z nízkoemisnej zóny, či z dôvodu zabezpečenia prepravy vecí a osôb na kultúrne a spoločenské, vzdelávacie a výchovné akcie.).

Obec môže všeobecne záväzným nariadením povoliť vjazd cestných motorových vozidiel, ktorých prevádzkovateľ má na území nízkoemisnej zóny pobyt.

Prístup verejnosti k spravodlivosti v prípade nezákonnosti prijatej verejnej politiky podľa zákona o ovzduší

Všetky rozhodnutia individuálnej povahy (vydávané podľa správneho poriadku) môžu byť predmetom súdneho prieskumu podľa príslušných ustanovení Správneho súdneho poriadku. **Verejnosť, ak bola účastníkom konania, môže podať žalobu proti rozhodnutiam na povolenie prevádzky spaľovne odpadov**, ak sú nezákonné a v žalobe sa namieta porušenie verejného záujmu na ochrane životného prostredia. Verejnosť tak na súde uplatňuje súdnu ochranu životného prostredia, neháji však pritom svoje individuálne subjektívne práva, ale háji životné prostredie ako také. Bližšie informácie nájdete aj v manuáli Občianskeho kompasu – [Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia](#).

Rovnako je možné na súde zo strany zainteresovanej verejnosti na súde žalobou napadnúť aj tzv. opatrenia orgánu verejnej správy. Ako opatrenie orgánu verejnej správy

je z hľadiska jeho pojmového vymedzenia v Správnom súdnom poriadku možné chápať tie akty orgánov štátnej správy ochrany ovzdušia, ktoré nemajú charakter rozhodnutia (nie sú vydávané v správnom konaní), môže však nimi dôjsť k zásahu do práv, povinností alebo právom chránených záujmov. **Z pohľadu zákona o ovzduší môže ísť napr. o akty ako program na zlepšenie kvality ovzdušia, akčný plán či národný program znižovania emisií znečisťujúcich látok. Na základe nezákonnosti vydaného opatrenia môže súd opatrenie zrušiť.**

Právomoci Európskej únie v oblasti kvality ovzdušia

Vymedzené kompetencie vo veciach ochrany ovzdušia má aj Európska únia. Smernica **2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe** spolu so smernicou 2004/107/ES poskytuje súčasný rámec na kontrolu koncentrácií znečistenia ovzdušia v okolitom prostredí v EÚ. Súčasťou týchto cieľov je kontrola emisií z mobilných zdrojov, zlepšenie kvality palív a podpora a začlenenie požiadaviek na ochranu životného prostredia do odvetvia dopravy a energetiky.

Európske právne predpisy o kvalite ovzdušia sú založené na určitých zásadách. Prvým z nich je, že členské štáty rozdeľujú svoje územie do viacerých [zón a aglomerácií](#). V týchto zónach a aglomeráciách by členské štáty mali vykonať hodnotenie úrovne znečistenia ovzdušia pomocou meraní, modelovania a iných empirických techník a [oznamovať údaje o kvalite ovzdušia](#) Európskej komisii. Ak sú úrovne zvýšené nad limitnými alebo cieľovými hodnotami (pozri normy kvality [ovzdušia](#)), členské štáty by mali pripraviť plán alebo program kvality ovzdušia s cieľom riešiť zodpovedné zdroje, a tak zabezpečiť súlad s limitnou hodnotou pred dátumom, keď limitná hodnota formálne nadobudne účinnosť.

Ďalším významným dokumentom na úrovni EÚ je Európska zelená dohoda (ďalej len „Dohoda“), ktorá bola predstavená Komisiou 11. decembra 2019. Hlavným záväzkom Dohody bolo dosiahnutie klimatickej neutrality Európy do roku 2050, čím by sa Európa stala vôbec prvým klimaticky neutrálnym kontinentom. Ciele Dohody boli právne zakotvené prostredníctvom nariadenia 2021/1119 (európsky právny predpis v oblasti klímy). Jeho novým zámerom bolo aj do roku 2030 dosiahnuť čisté zníženie emisií aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990.

Okrem legislatívy v oblasti skvalitňovania ovzdušia má Európska únia aj aktívne nástroje na ich vynútenie a to prostredníctvom Súdneho dvora Európskej únie, ktorý bude rozhodovať aj o žalobe voči Slovenskej republike, podanej Európskou komisiu v lete 2021. Slovensko nedodržiavalo denné limitné hodnoty koncentrácie častíc PM10, ktoré sú právne záväzné od roku 2005. Údaje poskytnuté Slovenskom potvrdzujú systematické prekračovanie denných limitných hodnôt PM10 v zóne kvality ovzdušia Banskobystrický kraj v rokoch 2005 – 2019 (okrem roku 2016) a v aglomerácii Košice v rokoch 2005 – 2019 (okrem rokov 2015 a 2016). Komisia mala za to, že sa nepreukázalo, že opatrenia zamerané na kvalitu ovzdušia predložené Slovenskom boli včasné a účinné na zníženie miery znečistenia v rámci dohodnutých limitov, a neprispievali ani k tomu, aby sa obdobia prekračovania hodnôt čo najviac skrátili, ako sa vyžaduje v právnych predpisoch EÚ. Slovensko tak neprijalo primerané opatrenia na zníženie koncentrácií PM10 v zóne kvality ovzdušia Banskobystrický kraj, aglomerácii Košice a zóne kvality ovzdušia Košický kraj. Vec je aktuálne v stave súdneho konania pred Súdnym dvorom EÚ.

Ďalšie informácie

Vzory, odkazy, predpisy

Nižšie nájdete súvisiace právne predpisy a užitočné odkazy k téme Ako na ochranu ovzdušia.

Súvisiace právne predpisy

[Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší](#)

[Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení](#)

[Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia](#)

Užitočné odkazy

www.enviroportal.sk/ovzdusie/organy-ochrana-ovzdusia

www.shmu.sk/sk/?page=991

trilobit.fai.utb.cz/rizikove-factory-znecistovania-ovzdusia-a-ich-dopad-na-ludske-zdravie

finweb.hnonline.sk/ekonomika/893945-najhorsii-vzduch-dychaju-slovaci

www.minzp.sk/ovzdusie-slovensku.html

www.enviroportal.sk/ovzdusie/zoznam-spalovni-a-zariadeni-na-spoluspalovanie-%20r-2018

Otázky a odpovede

OTÁZKA: Kde zistím, aká je kvalita ovzdušia v mojom meste?

ODPOVEĎ:

Aktuálne informácie:

Slovenský hydrometeorologický ústav zverejňuje aktuálne informácie o kvalite ovzdušia tzv. „hodinové koncentrácie znečisťujúcich látok“ na <http://www.shmu.sk/sk/?page=991>

Aktuálne zverejnené hodinové údaje majú len informatívny charakter, nie sú okamžite vyhodnocované. Údaje sa kontrolujú a vyhodnocujú na základe technických parametrov prístroja nasledujúci pracovný deň v ranných hodinách poverenými pracovníkmi SHMÚ.

Aktuálne informácie o prekročení limitných hodnôt znečisťujúcich látok zverejňujú na svojom webovom sídle aj okresné úrady v sídle kraja.

Informácie o kvalite ovzdušia, ktoré sa zverejňujú raz ročne:

SHMÚ zverejňuje každoročne informácie o kvalite ovzdušia a o podiele jednotlivých zdrojov znečisťovania ovzdušia na znečisťovaní ovzdušia za územie Slovenskej republiky tu <http://www.shmu.sk/sk/?page=997>

Okrem toho, SHMÚ každoročne sprístupňuje na svojom webovom sídle správy o hodnotení kvality ovzdušia v Slovenskej republike. Správa o hodnotení kvality ovzdušia sa zverejní najneskôr do konca októbra roku nasledujúceho po roku, ktorý sa hodnotí tu <http://www.shmu.sk/sk/?page=996>

Okresný úrad v sídle kraja najmenej raz ročne zverejňuje informácie o kvalite ovzdušia a o podiele jednotlivých zdrojov znečisťovania ovzdušia na jeho znečisťovaní za svoj územný obvod.

OTÁZKA: Môžem ako občan ovplyvniť opatrenia, ktoré robí moje mesto, pre zlepšenie kvality ovzdušia?

ODPOVEĎ: Opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia sú určené v programoch a integrovaných programoch na zlepšenie kvality ovzdušia. Okresný úrad v sídle kraja vypracuje program v aglomeráciách alebo v zónach, v ktorých úroveň znečistenia ovzdušia prekračuje limitnú hodnotu alebo cieľovú hodnotu danej znečisťujúcej látky. Ak sú limitné hodnoty alebo cieľové hodnoty pre viac znečisťujúcich látok, okresný úrad v sídle kraja vypracuje integrovaný program.

Programy sú vo všeobecnosti komplexné a obsiahle materiály, v rámci ktorých má verejnosť možnosť dozvedieť sa napr. o povahe alebo pôvode znečistenia ovzdušia v danej oblasti, či podrobnosti o dlhodobop plánovaných projektoch a opatreniach v tejto oblasti, podrobnú analýzu situácie a ďalšie dôležité informácie. **Jednou z najdôležitejších častí programu je časť, ktorá ustanovuje tzv. „opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia“.** Opatrenie musí podľa zákona o ovzduší spĺňať podmienku merateľnosti, kontrolovateľnosti a časovej viazanosti. Medzi najčastejšie opatrenia, ktoré sú súčasťou programov patria napr. výmena filtrov v miestnych fabrikách, kropenie ciest a chodníkov v suchých mesiacoch, informácie o modernizácii alebo výmene autobusov za ekologickjšie verzie a iné. Verejnosť má možnosť pýtať sa príslušných orgánov a pripomienkovať nejasné a vágne časti programov. **Okresný úrad v sídle kraja vydá program najneskôr do 18 mesiacov od uverejnenia zoznamu vymedzených oblastí riadenia kvality ovzdušia. Následne je povinný v mieste svojho sídla zverejniť obvyklým spôsobom na 30 dní informáciu o vypracovaní návrhu programu a informáciu o tom, kde možno do návrhu programu nahliadnuť tak, aby sa s ním mohla oboznámiť verejnosť z dotknutého územia. Tento návrh programu zverejňuje na uvedený čas aj na svojom webovom sídle. Verejnosť má právo podať písomné pripomienky okresnému úradu v sídle kraja v lehote 30 dní od zverejnenia dokumentu. Touto cestou sa verejnosť má právo vyjadriť aj k navrhovaným opatreniam, ktoré sú súčasťou pripomienkovaného dokumentu.**

Okresný úrad v sídle kraja je povinný najneskôr **do 30 dní od uplynutia lehoty na podanie písomných pripomienok verejnosti uskutočniť verejné prerokovanie návrhu programu.** Pri dopracovaní programu prihliada na podané písomné pripomienky alebo pripomienky uplatnené najneskôr na verejnom prerokovaní.

OTÁZKA: Kde nájdem aktuálny program na zlepšenie kvality ovzdušia spolu s opatreniami, ktorý platí pre mesto, v ktorom žijem?

ODPOVEĎ: Okresný úrad v sídle kraja vydá program najneskôr do 18 mesiacov od uverejnenia zoznamu vymedzených oblastí riadenia kvality ovzdušia. Informácie o vymedzených oblastiach riadenia kvality ovzdušia sú zverejňované na stránke SHMÚ na nasledujúcom linku <http://www.shmu.sk/sk/?page=2186> . Ak sa na tejto webovej stránke nachádza Vaše mesto, mal by byť pre neho vypracovaný program.

Oblasti riadenia kvality ovzdušia, programy a integrované programy na zlepšenie kvality ovzdušia v týchto oblastiach sú zverejnené aj na:

– webových sídlach okresných úradov v sídle kraja,

– informačnom portáli rezortu Ministerstva životného prostredia SR:
<https://www.enviroportal.sk/ovzdušie/zlepsenie-kvality-ovzdušia>

Okresný úrad v sídle kraja, ktorý prijal program alebo integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia je povinný ho zverejniť na svojej webovej stránke. Webové stránky okresných úradov sú tu: http://www.minv.sk/?miestna_statna_sprava

OTÁZKA: Ako môžem dosiahnuť, aby v našom meste bola zavedená nízkoemisná zóna?

ODPOVEĎ: Nízkoemisnú zónu môže zriadiť jedine obec (v meste je to mestská časť) a to prijatím všeobecne záväzného nariadenia. **Návrh nariadenia, o ktorom má rokovať obecné zastupiteľstvo, zverejní obec jeho vyvesením na úradnej tabuli v obci najmenej 15 dní pred rokovaním obecného zastupiteľstva** o návrhu nariadenia. Návrh nariadenia sa zverejní aj na webovom sídle obce v tej istej lehote. **Dňom vyvesenia návrhu nariadenia začína plynúť najmenej desaťdňová lehota, počas ktorej môžu fyzické osoby a právnické osoby uplatniť pripomienku k návrhu nariadenia v písomnej forme, elektronicky alebo ústne do zápisnice na obecnom úrade.** Pripomienkou možno v určenej lehote navrhnúť nový text alebo odporučiť úpravu textu, a to doplnenie, zmenu, vypustenie alebo spresnenie pôvodného textu. Z pripomienky musí byť zrejmé, kto ju predkladá. Na ostatné podnety nemusí navrhovateľ nariadenia prihliadať, a to najmä vtedy, ak nie sú zdôvodnené. Vyhodnotenie pripomienok uskutoční navrhovateľ nariadenia s príslušnou komisiou, ak je zriadená. Vyhodnotenie obsahuje stručný obsah pripomienky, údaje o tom, kto predložil pripomienku, ktorým pripomienkam sa vyhovel alebo nevyhovelo a z akých dôvodov. Vyhodnotenie pripomienok sa musí predložiť poslancom v písomnej forme najneskôr tri dni pred rokovaním obecného zastupiteľstva o návrhu nariadenia.

Nariadenie sa musí vyhlásiť. Vyhlásenie sa vykoná vyvesením nariadenia na úradnej tabuli v obci najmenej na 15 dní. **Podľa zákona o ovzduší všeobecne záväzné nariadenie o zriadení nízkoemisnej zóny nemôže nadobudnúť účinnosť skôr ako 12 mesiacov odo dňa jeho vyhlásenia.** Vyvesenie nariadenia na úradnej tabuli v obci je podmienkou jeho platnosti. Okrem toho sa nariadenie zverejní aj na webovom sídle obce. Nariadenia musia byť každému prístupné na obecnom úrade obce, ktorá ich vydala.

Ak obec nepristúpi k schváleniu všeobecne záväzného nariadenia o zriadení nízkoemisnej zóny z vlastnej iniciatívy, môžete sa na ňu obrátiť s petíciou, prostredníctvom ktorej ju budete žiadať o prijatie takéhoto nariadenia s poukazom na skutočnosti a argumenty, pre ktoré to považujete za potrebné. Čím viac obyvateľov petíciu podpíše, tým väčší tlak viete na zástupcov obce vyvinúť. Samozrejme, obec nemá na základe petície povinnosť takéto nariadenie prijať. Viac k postupu ako správne spísať petíciu nájdete v časti nášho Občianskeho kompasu “[Ako správne spísať petíciu](#)”.

OTÁZKA: V našom meste má investor záujem postaviť spaľovňu odpadov. Ako môžem ako obyvateľ dotknutej oblasti vyjadriť svoj názor?

ODPOVEĎ: Zákon počíta s účasťou verejnosti aj v konaniach, v ktorých sa rozhoduje o povolení stavby spaľovne odpadov. V uvedených konaniach je potrebný súhlas okresného úradu, ktorý vydáva tzv. „súhlasné stanovisko“ k povoleniu stavby spaľovne, stavby zariadenia na spoluspaľovanie odpadov a o ich zmenám. Po doručení žiadosti o súhlasné stanovisko **okresný úrad musí do 15 dní doručiť kópiu žiadosti obci, na ktorej území sa**

spaľovňa odpadov alebo zariadenie na spoluspaľovanie odpadov nachádza alebo na ktorej území sa umiestnia. Následne je obec povinná zverejniť do 15 dní od doručenia kópie žiadosti v mieste obvyklým spôsobom informáciu o jej podaní a informáciu o tom, kde možno do žiadosti nahliadnuť počas 30 dní. **Verejnosť má právo v tejto lehote podať písomné pripomienky okresnému úradu.** Potom je Okresný úrad povinný najneskôr do 30 dní od uplynutia lehoty na podanie pripomienok verejnosti uskutočniť **verejné prerokovanie** obsahu žiadosti a pri rozhodovaní o vydaní súhlasu **prihliadať na pripomienky verejnosti podané písomne alebo uplatnené najneskôr na verejnom prerokovaní.** Okresný úrad zverejňuje súhlas a rozhodnutie na povolenie ďalšej prevádzky a ich aktualizácie prostredníctvom internetu najmenej na 60 dní od ich právoplatnosti. Písomné vyhotovenie súhlasu a rozhodnutia musí byť počas jeho platnosti prístupné na príslušnom okresnom úrade. Týmto spôsobom má verejnosť právo vyjadriť sa a pripomienkovať konania týkajúce sa zariadení spaľovní odpadov a zariadení na spoluspaľovanie odpadov.

OTÁZKA: Ako sa dozviem o vzniknutej smogovej situácii v mojom meste?

ODPOVEĎ: V prípade vzniku smogovej situácie SHMÚ bezodkladne informuje o smogovej situácii verejnoprávne médiá a verejnosť prostredníctvom svojho webového sídla. V tejto súvislosti SMHÚ prevádzkuje smogový varovný systém v rámci varovného systému kvality ovzdušia. Smogový varovný systém slúži na výstrahu obyvateľstva pred nepriaznivým vplyvom znečisteného ovzdušia počas smogových situácií. **Varovný systém kvality ovzdušia nájdete tu <http://www.shmu.sk/sk/?page=2264>**

V prípade smogovej situácie je aj dotknutá obec povinná informovať verejnosť o vzniknutej smogovej situácii bezodkladne, najneskôr však do šiestich hodín od doručenia informácie o smogovej situácii od SHMÚ. **Obec je povinná zverejniť informáciu v nezmenenom znení na všetkých jej dostupných komunikačných zdrojoch, ktorými sú najmä verejná oznamovacia tabuľa, miestny rozhlas a internetová stránka obce.**

Prevádzkovateľ verejnoprávneho média je taktiež povinný uverejniť oznámenie alebo výstrahu o vzniknutej smogovej situácii a odporúčania na ochranu zdravia ľudí vypracovaného úradom verejného zdravotníctva **do dvoch hodín od ich doručenia.**

OTÁZKA: Kde môžem zistiť mená najvýznamnejších prevádzkovateľov zdrojov znečisťovania ovzdušia v SR?

ODPOVEĎ: Do roku 2020 sú údaje dostupné v [správach o kvalite ovzdušia vypracúvanými SHMÚ](#), v ktorých je uvedený zoznam najvýznamnejších prevádzkovateľov stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia za jednotlivé znečisťujúce látky a územné celky. Významným zdrojom údajov je tiež [Inventarizácia emisií stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia SR](#).

OTÁZKA: Má verejnosť možnosť ovplyvniť opatrenia na znižovanie emisií na národnej úrovni?

ODPOVEĎ: Ministerstvo životného prostredia SR vypracováva a prijíma s cieľom dodržať ustanovené národné emisné stropy Národný program znižovania emisií znečisťujúcich látok. Aktualizácia národného programu sa vykoná, ak je potrebné zabezpečiť ďalšie znižovanie emisií znečisťujúcich látok. **Národný program a jeho aktualizácie zverejňuje MŽP na svojom webovom sídle.** Zverejnené informácie musia byť zrozumiteľné a ľahko prístupné.

MŽP počas prípravy národného programu alebo pri jeho aktualizácii, ktorou sa zavádzajú ďalšie opatrenia zverejní návrh národného programu na svojom webovom sídle na 30 dní. **MŽP konzultuje návrh národného programu s verejnosťou a s príslušnými orgánmi, ktorých sa vykonávanie národných programov môže týkať z dôvodu ich osobitnej environmentálnej pôsobnosti v oblasti znečisťovania ovzdušia a riadenia kvality ovzdušia na všetkých úrovniach a tiež uskutoční cezhraničné konzultácie, ak je to potrebné.**

OTÁZKA: V okolí našej obce sa nachádza chemický priemysel. Napriek tomu, že kvalita ovzdušia by mala byť pravidelne monitorovaná, okrem chemického zápachu sa však u viacerých obyvateľov v uplynulom období začali prejavovať viaceré zdravotné problémy ako dráždenie v pľúcach, škrabanie v hrdle a pod. Na koho sa môžeme obrátiť?

ODPOVEĎ: V prvom rade by sme Vám v tejto súvislosti radili riešiť situáciu s príslušným okresným úradom, odborom starostlivosti o životné prostredie a s Inšpekciou životného prostredia, keďže znečisťovateľ sa porušovaním povinnosti na úseku ochrany ovzdušia môže dopustiť aj správnych deliktov v zmysle § 30 zákona o ochrane ovzdušia.

Uvedeným orgánom je potrebné adresovať podnet s čo najširšie vyšpecifikovaným popisom situácie a ideálne aj s dôkazmi, ak máte nejaké k dispozícii (napr. súkromne vykonané merania). Ak by tieto orgány nekonali, je nutné sa následne obrátiť buď na im nadriadené orgány so sťažnosťou na nečinnosť, prípadne s podnetom na prokuratúru z dôvodu ich nečinnosti.

OTÁZKA: V blízkosti našej obce máme fabriku, ktorá je významným znečisťovateľom ovzdušia na Slovensku. V súvislosti s tým bola naša obec vyhlásená za oblasť vyžadujúca osobitnú ochranu ovzdušia. SHMÚ nám ale odmietla poskytnúť dáta z monitorovacej siete ovzdušia danej spoločnosti. Ako sa teda ako verejnosť vieme dopracovať k aktuálnym dátam o kvalite ovzdušia? Vieme požiadať o zriadenie stabilnej stanice/mobilnej meracej stanice SHMÚ?

ODPOVEĎ: Žiaľ, zákon nedáva do rúk občanov nástroje ako donútiť Ministerstvo resp. SHMÚ, aby zriadili meracie stanice na podnet občanov. V tomto ohľade je možné snažiť sa s nimi čo najintenzívnejšie diskutovať a rokovať. Na umiestnenie a prevádzku monitorovacích staníc vplyva niekoľko faktorov:

- Požiadavka právnej úpravy zabezpečiť monitorovanie vo všetkých zónach a aglomeráciách - v súlade s požiadavkami európskych smerníc [2008/50/ES](#) a [2004/107/ES](#) na minimálny počet vzorkovacích miest na stále meranie v rámci SR.
- Potreba zachovať v každej zóne a aglomerácií požiadavky na umiestňovanie vzorkovacích miest na stále meranie a na meranie na vidieckych pozad'ových stanicích (t. j. splniť požiadavky na umiestnenie typu stanice v mestskej, predmestskej a vidieckej oblasti, pričom stanice môžu byť pozad'ové, dopravné alebo priemyselné).
- Pri inštalácii novej AMS je potrebné disponovať finančnými zdrojmi potrebnými na ich inštaláciu a na následnú prevádzku.
- Priamy monitoring dopĺňa modelovanie kvality ovzdušia, ktorého výstupy pokrývajú celé územie SR (nielen lokality v okolí stacionárnych staníc).

Avšak v zmysle ustanovenia § 15 ods. 1 písm. t) zákona č. 137/2010 Z. z. „Prevádzkovatelia veľkých zdrojov a prevádzkovatelia stredných zdrojov sú povinní poskytovať poverenej organizácii reprezentatívne údaje z automatizovaných meracích systémov kvality ovzdušia v ustanovenom čase, rozsahu a formáte na účel hodnotenia kvality ovzdušia a informovania verejnosti o kvalite ovzdušia v okolí stacionárneho zdroja podľa § 7 ods. 1 písm. e) a sprístupňovať v reálnom čase údaje z automatizovaných meracích systémov emisií okresnému úradu a inšpekcii.“

To znamená, že tak SHMÚ ako aj okresný úrad a inšpekcia majú prístup k údajom z automatizovaných meracích systémov kvality ovzdušia od prevádzkovateľov jednotlivých zdrojov znečistenia. Môžete tak prostredníctvom žiadostí o informácie požiadať o sprístupnenie týchto dát. Prípadne skúste požiadať, aby Vám tieto údaje vždy preposielali s cieľom informovania verejnosti v obci.

OTÁZKA: Ovplyvňuje kvalitu ovzdušia len miera aktuálneho znečisťovania? Máme kvalitu ovzdušia výhradne „vo vlastných rukách“?

ODPOVEĎ: Áno aj nie. Z dlhodobého hľadiska kvalitu ovzdušia skutočne ovplyvňujú najmä rôzne zdroje emisií znečisťujúcich látok. Na kvalitu ovzdušia na konkrétnom mieste v danom čase však okrem lokálnej koncentrácie zdrojov emisií vplyvajú aj klimatické charakteristiky daného miesta, najmä podmienky na rozptyl znečisťujúcich látok, ktoré sú dané aktuálnom meteorologickou situáciou.. To znamená, že v najmä v zimnom období dochádza k zhoršeniu kvality ovzdušia v dôsledku slabšieho prúdenia vzduchu a stabilného zvrstvenia atmosféry (vplyvom lokálnych zdrojov vykurovania), ktoré tlmí premiešavanie vzduchu. K zlepšeniu kvality ovzdušia dochádza v dôsledku lepšieho rozptylu znečistenia, ktorý nastáva napr. v prípade zvýšených poveternostných podmienok alebo počas prechodu atmosférického frontu, ktorý premiešava atmosféru. Okrem toho, výskytom zrážok dochádza k ďalšiemu čisteniu ovzdušia vymývaním.

Namerané údaje ale preto treba vnímať komplexne a z najmä dlhodobého hľadiska, nakoľko k prechodnému zlepšeniu môže dôjsť aj len v dôsledku meteorologických zmien a nie zníženia emisií.